

Sygn. akt I UK 375/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do emerytury pomostowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 maja 2012 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 czerwca 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 czerwca 2011 r. Sąd Apelacyjny - Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony apelacją ubezpieczonego Z. J.

wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 grudnia 2010 r. oraz poprzedzająca go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 maja 2010 r. odmawiającą ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej w ten sposób, że przyznał mu prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 stycznia 2009 r.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczony w okresie od 25 sierpnia 1971 r. do 31 grudnia 2008 r. był zatrudniony w Hucie Metali Nieżelaznych „S.”, gdzie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako ładowacz, palacz piecowy, odlewacz metali nieżelaznych i wytapiacz-odlewacz metali nieżelaznych. W dniu 19 maja 2009 r. ubezpieczony po raz pierwszy wystąpił z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Przedłożył wówczas zaświadczenie sporządzone przez lekarza medycyny pracy z dnia 2 stycznia 2009 r., że od 1 stycznia 2009 r. nie jest zdolny do wykonywania pracy w warunkach szczególnych - prac bezpośrednio przy obsłudze ciągów walcowniczych. Decyzją z dnia 16 lipca 2009 r. organ rentowy odmówił mu ustalenia prawa do emerytury pomostowej. Po rozpoznaniu odwołania ubezpieczonego od tej decyzji Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 12 stycznia 2010 r., oddalił je, ponieważ ubezpieczony nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych po dniu 31 grudnia 2008 r. Ubezpieczony nie zaskarżył tego orzeczenia.

W okresie od 18 lutego do 17 marca 2010 r. ubezpieczony podjął zatrudnienie w B. Sp. z o.o. na stanowisku wytapiacza metali nieżelaznych na podstawie umowy o pracę na czas określony. Ten stosunek pracy rozwiązał się z upływem terminu, na który umowa o pracę była zawarta. W dniu 18 marca 2010 r. ubezpieczony ponownie wystąpił o przyznanie prawa do emerytury pomostowej, a 25 maja 2010 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję odmowną ze względu na to, że zaświadczenie lekarza medycyny pracy nie zostało wystawione w trakcie wykonywania prac w szczególnym charakterze.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonego, gdyż nie udowodnił on spełnienia warunku z art. 7 pkt 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1656 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych lub ustawa). Ubezpieczony pracując jako odlewacz metali nieżelaznych oraz wytapiacz

metali nieżelaznych ma okres pracy w szczególnych warunkach w hutnictwie wymieniony w punkcie 10 załącznika Nr 1 do tej ustawy wynoszący co najmniej 15 lat, a pracując od 18 lutego do 17 marca 2010 r. jako wytapiacz metali nieżelaznych spełnił warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach po 31 grudnia 2008 r. W ocenie Sądu Okręgowego zaświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, powinno być przyczyną rozwiązania z ubezpieczonym umowy o pracę i dlatego powinno być wystawione w czasie trwania stosunku pracy. Dlatego twierdzenie, że jest ono bez znaczenia dla nabycia przez ubezpieczonego uprawnień emerytalnych, nie jest do końca precyzyjne. Zaświadczenie to nie może być uznane za potwierdzające aktualną niezdolność ubezpieczonego do wykonywania prac w szczególnych warunkach, gdyż zostało wystawione przed podjęciem przez niego zatrudnienia w B. w okresie od 18 lutego do 17 marca 2010 r.

Po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzając go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 stycznia 2009 r. Zdaniem tego Sądu, zaskarżona decyzja była niezgodna z obowiązującymi przepisami, gdyż ubezpieczony w dacie złożenia wniosku spełnił wszystkie konieczne przesłanki do przyznania prawa do tego świadczenia. Przedłożył bowiem zaświadczenie lekarskie z dnia 2 stycznia 2009 r., stwierdzające, że od dnia 1 stycznia 2009 r. jest nie do pracy w warunkach szczególnych. Przepis art. 7 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych nie zawiera wyraźnego wymagania, aby zaświadczenie o niezdolności do wykonywania pracy w warunkach szczególnych było wystawione w czasie trwania stosunku pracy. Uregulowania tej ustawy powinny być interpretowane ściśle, a wskazany przepis nie zawiera regulacji uzależniającej prawo do emerytury pomostowej od daty wystawienia zaświadczenia o niezdolności do pracy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wartości dowodowej tego zaświadczenia nie niweluje praca wykonywana przez ubezpieczonego w 2010 r. w Spółce B., gdyż to, że jedynie przez miesiąc wykonywał tę pracę w warunkach szczególnych przemawia właśnie za aktualnością tego zaświadczenia.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie następujących przepisów prawa materialnego przez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie: 1/ „art. 7 pkt 3 w związku z art. 4 przy zastosowaniu art. 15 ust. 1” ustawy o emeryturach pomostowych, przez przyznanie prawa do emerytury pomostowej, pomimo braku orzeczenia lekarza medycyny pracy stwierdzającego niezdolność ubezpieczonego do wykonywania pracy w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika Nr 1 do ustawy, wydanego przed rozwiązaniem stosunku pracy, ponieważ ustawa wymaga łącznego i jednoczesnego spełnienia wszystkich warunków dla nabycia prawa do tego świadczenia, a w szczególności stwierdzenia niezdolności do pracy w warunkach szczególnych jako przyczyny rozwiązania stosunku pracy, 2/ art. 4 pkt 6 i 7 w związku z art. 15 ust. 1 i art. 24 ustawy o emeryturach pomostowych przez przyznanie prawa do emerytury pomostowej od dnia 1 stycznia 2009 r., podczas gdy w dacie tej nie zostały spełnione warunki (przesłanki) nabycia prawa do tego świadczenia, skoro ubezpieczony na ten moment nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych po dniu 31 grudnia 2008 r., podczas gdy prawo do emerytury pomostowej wiąże się z kumulatywnym spełnieniem wszystkich przesłanek określonych w tej ustawie.

Za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego: 1/ w jakim momencie, w świetle art. 7 pkt 3 w związku z art. 4 przy zastosowaniu art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych powinno być wydane orzeczenie przez lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania pracy w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do tej ustawy i czy jego wydanie powinno poprzedzać rozwiązanie stosunku pracy, 2/ czy data wydania tego orzeczenia „powinna poprzedzać rozwiązanie ostatniego stosunku pracy, w ramach którego wykonywana była praca w warunkach szczególnych, w sytuacji gdy ubezpieczony dwukrotnie podejmuje pracę w warunkach szczególnych, zaś orzeczenie lekarza medycyny pracy zostało wydane po ustaniu pierwszego a przed rozpoczęciem kolejnego stosunku pracy w warunkach szczególnych”. W ocenie skarżącego skarga jest też oczywiście uzasadniona ze względu na oczywiste naruszenie art. 4 pkt 6 i 7 w związku z art. 15 ust. 1 przy zastosowaniu art. 24 ustawy o emeryturach

pomostowych (i przyznanie prawa do emerytury pomostowej od dnia 1 stycznia 2009 r., pomimo nie wystąpienia w sprawie wszystkich przesłanek nabycia prawa do tej emerytury, tj. nie wykonywanie pracy w warunkach szczególnych po dniu 31 grudnia 2008 r. oraz brak następującego po nim rozwiązania stosunku pracy, poprzedzonego wydaniem orzeczenia o niezdolności do pracy.

W konsekwencji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę przez oddalenie odwołania w całości oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przewidzianych w obowiązujących przepisach prawa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona tylko w zakresie nieprawidłowego orzeczenia o terminie początkowym ustalenia prawa ubezpieczonego do emerytury pomostowej. Ustalonej w zaskarżonym wyroku dacie przyznania ubezpieczonemu tego świadczenia (od 1 stycznia 2009 r.) sprzeciwia się przede wszystkim powaga rzeczy osądzonej, wynikająca z wcześniejszego negatywnego osądu tych samych uprawnień emerytalnych wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 12 stycznia 2010 r., który oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego odmawiającej mu przyznania emerytury pomostowej. Skoro ubezpieczony tego wyroku nie zaskarżył, to w aktualnie rozpoznawanej sprawie niedopuszczalne było (art. 366 k.p.c.) przyznanie mu prawa emerytury pomostowej od daty wcześniejszej, wskazanej w sentencji zaskarżonego wyroku (1 stycznia 2009 r.), niż data uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego z dnia 12 stycznia 2010 r. Zważywszy ponadto, że ubezpieczony wystąpił z kolejnym wnioskiem emerytalnym dopiero 18 marca 2010 r., to należna mu emerytura pomostowa nie może być wypłacana wcześniej niż od dnia powstania prawa do tego świadczenia, które powstało po rozwiązaniu zatrudnienia w szczególnych warunkach wykonywanego po dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych, i nie wcześniej jednak niż miesiąca złożenia tego nowego wniosku emerytalnego (art. 24 i art. 26 ust. 1

ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Zgodnie z art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, za pracowników wykonujących prace o szczególnym charakterze uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie tej ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w ust. 1, które ustawa opisowo definiuje jako prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich prace na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Równocześnie wymieniona ustawa uzależnia ustalenie prawa do emerytury pomostowej, między innymi od spełnienia przesłanki wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub prac w szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. (art. 4 pkt 6) oraz od rozwiązania stosunku pracy (art. 4 pkt 7). Te warunki ubezpieczony wypełnił wykonując w okresie od 18 lutego do 17 marca 2008 r. terminowe zatrudnienie jako wytapiacz metali nieżelaznych w B. Sp. z o.o. Tego zatrudnienia ubezpieczony, według oceny zawartej w zaskarżonym wyroku, nie mógł dalej wykonywać ze względu na orzeczoną niezdolność do wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Wprawdzie stosowne zaświadczenie lekarskie było wydane w dniu 12 stycznia 2009 r., ale znajdujący w sprawie zastosowanie art. 7 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, który wymaga od pracownika wykonującego w hutnictwie prace w szczególnych warunkach przedstawienia orzeczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do tej ustawy, nie określa terminu, w którym takie orzeczenie powinno być wydane. Z przytoczonej regulacji nie wynika, w jakiej dacie powinna być stwierdzona niezdolność do wykonywania szczególnego zatrudnienia

uprawnającego do nabycia emerytury pomostowej, a Sąd Najwyższy uznaje za istotne tylko to, aby w sprawie o emeryturę pomostową ubezpieczony legitymował się wymaganym orzeczeniem lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach, od których zależy ustalenie pomostowych uprawnień emerytalnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2012 r., I UK 276/11, dotychczas niepublikowany). Równocześnie art. 4 pkt 7 ustawy, który dla ustalenia prawa do emerytury pomostowej wymaga rozwiązania z ubezpieczonym stosunku pracy, nie uzależnia jej przyznania od określonego sposobu jego ustania, którego ustawa nie wskazuje, ani nie wymaga związku rozwiązania stosunku pracy z orzeczoną stwierdzoną niezdolnością do wykonywania prac w szczególnych warunkach, od których zależy ustalenie pomostowych uprawnień emerytalnych. Dlatego pracownik, który po wejściu w życie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1658 ze zm.) podjął i wykonywał zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnym charakterze, nabywa prawo do emerytury pomostowej bez względu na datę wydania przez lekarza medycyny pracy orzeczenia o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach wymienionych w pkt 4-12 załącznika nr 1 do tej ustawy (art. 7 pkt 3 tej ustawy), które nie musi poprzedzać rozwiązania „ostatniego” stosunku pracy, byleby potwierdzało orzeczoną niezdolność do wykonywaniu takiego zatrudnienia.

Warto też sygnalizować, że ubezpieczony, który legitymował się wieloletnim okresem ciągłego zatrudnienia w szczególnych warunkach (od 25 sierpnia 1971 r. do 7 grudnia 2008 r.), znajdował się w szczególnej sytuacji, o której mowa w art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, który stanowi, że prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która; 1/ po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, 2/ spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 oraz art. 5-12; 3/ w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. wyłącznie w celu skorygowania daty przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.